

Sygn. akt VIII Ca 334/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 sierpnia 2019 r.

Sąd Okręgowy w Toruniu VIII Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	Marek Paczkowski (spr.)
Sędziowie:	Włodzimierz Jasiński Rafał Krawczyk
Protokolant:	st. sekr. sąd. Natalia Wilk

po rozpoznaniu w dniu 28 sierpnia 2019 r. w Toruniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **M. B.**

przeciwko **J. S.**

o naruszenie posiadania

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego w Toruniu

z dnia 19 marca 2019 r.

sygn. akt I C 1153/18

uchyla zaskarżony wyrok w całości i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu w Toruniu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach procesu w instancji odwoławczej.

/Sędzia Włodzimierz Jasiński/ /Sędzia Marek Paczkowski/ /Sędzia Rafał Krawczyk/

Sygn. akt VIII Ca 334/19

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Toruniu wyrokiem zaocznym z dnia 13 listopada 2018 r. w sprawie z powództwa M. B. przeciwko J. S.:

1. nakazał pozwanej J. S., aby przywróciła powodowi M. B. współposiadanie lokalu mieszkalnego wraz z piwnicą, położonego w T., przy ul. (...) poprzez przekazanie powodowi kluczy do przedmiotowego lokalu wraz z piwnicą,

2. zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 547,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu,
3. nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności.

Sprzeciw od wyroku zaocznego wniosła pozwana, domagając się uchylecia wyroku zaocznego, oddalenia powództwa i zasądzenia kosztów procesu.

Wyrokiem z dnia 19 marca 2019 r. Sąd Rejonowy w Toruniu utrzymał w mocy w całości zaskarżony wyrok zaoczny Sądu Rejonowego w Toruniu z dnia 13 listopada 2018 r.

Sąd Rejonowy ustalił i zważył, co następuje:

Sąd Rejonowy wskazał, iż rozpoznając sprawę o naruszenie posiadania bada jedynie ostatni stan posiadania i fakt jego naruszenia, nie rozpoznając samego prawa ani dobrej wiary pozwanego. Z tego względu Sąd Rejonowy oddalił wnioski dowodowe stron, które wykazać miały okoliczności nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd Rejonowy zwrócił uwagę, iż roszczenie z art. 344 k.c. dotyczy jedynie ochrony stanu faktycznego (nie prawnego), tj. posiadania, bez względu na tytuł prawny posiadacza do korzystania z nieruchomości. Żądanie przywrócenia naruszonego posiadania nie jest żądaniem skierowanym do prawa, lecz dotyczy stanu faktycznego. Nie zmierza do pozbawienia naruszcyciela prawa posiadania rzeczy, lecz do odzyskania przez dotychczasowego posiadacza faktycznego władztwa nad rzeczą w związku z samowolą uprawnionego w realizowaniu przysługującego mu prawa do rzeczy (art. 478 k.p.c. – vide np. wyrok SN z 17.12.2003 r., IV CK 297/02, LEX nr 558334).

W ocenie Sądu Rejonowego, wystarczające dla ustalenia ostatniego stanu posiadania nieruchomości i faktu jego naruszenia okazały się zgodne oświadczenia stron złożone na rozprawie w dniu 19 marca 2019 roku, z których wynika, że podczas wyjazdu powoda pozwana wymieniła zamki w drzwiach mieszkania.

Sąd Rejonowy stwierdził, że ustalenia te nie wpływają w żaden sposób na zakres prawa własności do nieruchomości, bo tytuł prawny nie był przedmiotem oceny Sądu, a jedynie stan faktyczny.

Na podstawie art. 347 k.p.c. w związku z art. 344 k.c. Sąd Rejonowy utrzymał wyrok zaoczny w mocy w całości.

O kosztach procesu w wyroku zaocznym Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. na zasadzie odpowiedzialności za wynik procesu.

Sąd Rejonowy wskazał, iż na koszty powoda, którymi obciążył pozwaną w łącznej wysokości 537,00 złotych, składa się kwota 200,00 złotych tytułem opłaty od pozwu, kwota 17,00 złotych tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa oraz kwota 320,00 złotych tytułem wynagrodzenia pełnomocnika radcy prawnego, ustalonego wg stawki minimalnej zgodnie z § 5 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

O rygorze natychmiastowej wykonalności w wyroku zaocznym Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 333 § 1 pkt 3 k.p.c.

Apelację od wyroku z dnia 19 marca 2019 r. wniosła pozwana, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając wyrokowi:

1. nierozpoznanie istoty sprawy poprzez wydanie zaskarżonego wyroku w oparciu o roszczenia oraz materiał dowodowy strony powodowej, pomijając zasadne twierdzenia i zarzuty pozwanej znajdujące potwierdzenie w dowodach przedstawionych przez pozwaną, w następstwie czego doszło do wydania orzeczenia sprzecznego z zasadami współżycia społecznego,

2. naruszenie przepisu prawa materialnego, tj. art. 5 k.c. poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy działanie powoda ma na celu tylko dalsze stosowanie względem pozwanej przemocy psychicznej i stanowi akt nadużycia prawa podmiotowego i jako takie nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony,

3. naruszenie prawa procesowego mającego wpływ na wynik sprawy, tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie ustaleń faktycznych jedynie w oparciu o twierdzenia i dowody przedstawione przez powoda oraz brak wszechstronnego rozważenia przez Sąd materiału dowodowego, które doprowadziło do wyciągnięcia wniosków sprzecznych z zasadami doświadczenia życiowego oraz regułami logicznego rozumowania, co spowodowało ograniczenie zbadania sprawy tylko do ustalenia stanu posiadania i faktu jego naruszenia, a tym samym pominięcie ważnych okoliczności w sprawie – znęcania się powoda nad pozwaną, co stanowi jednocześnie naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów,

4. naruszenie art. 227 k.p.c. w zw. z art. 217 k.p.c. poprzez nieuzasadnione oddalenie wniosków dowodowych strony pozwanej w przedmiocie:

- dopuszczenia i przeprowadzenia przez Sąd dowodu z kart akt postępowania przygotowawczego prowadzonego przez Prokuraturę Rejonową (...) w T. sygn. akt(...)
- zwrócenia się przez Sąd do Komisariatu Policji T. – (...) oraz Policji T. – (...) o udzielenie informacji w zakresie interwencji Policji przy ul. (...), (...) T.;
- dopuszczenia i przeprowadzenia przez Sąd dowodu z zeznań świadków: J. K., W. G., D. D., M. R.,

podczas, gdy dowody te miały dla niniejszej sprawy kluczowe znaczenie, albowiem dążyły do wyjaśnienia okoliczności spornej sprawy oraz służyły udowodnieniu faktów, z których pozwana wywodzi skutki prawne.

W oparciu o powyższe zarzuty pozwana wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji, ewentualnie o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uchylenie wyroku zaocznego z dnia 13 listopada 2019 r. i oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania przed Sądem I i II instancji, z uwzględnieniem kosztów zastępstwa procesowego oraz kosztów opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

W odpowiedzi na apelację powód wniosł o oddalenie apelacji w całości oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania odwoławczego, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym, według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanej okazała się zasadna.

Przechodząc do rozważań należy zauważyć, że w myśl art. 386 § 4 k.p.c., pomijając przypadki określone w art. 386 § 1 i 2 k.p.c., wyrok sądu pierwszej instancji może być uchylony, a sprawa przekazana do ponownego rozpoznania tylko wówczas, gdy sąd ten nie rozpoznał istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Na tle wykładni tego przepisu w judykaturze podkreśla się, że kwestia rozpoznania istoty sprawy wymaga kazuistycznego podejścia i każdorazowo podlega ocenie sądu drugiej instancji. W orzecnictwie Sądu Najwyższego przyjęto jednolicie pewne typowe sytuacje, w których taka decyzja sądu apelacyjnego jest uzasadniona. Należy do nich przede wszystkim zaniechanie przez sąd pierwszej instancji rozpoznania materialnej podstawy żądania pozwu, mające wpływ na istnienie prawa powoda bądź kwalifikację całego stosunku prawnego albo też gdy sąd ten oddał powództwo wprost, to jest na podstawie tylko jednej przesłanki - unicestwiającej roszczenie, nie badając merytorycznie podstaw powództwa, np. uchyliła się od zbadania przesłanek nieważności postępowania, uznaje, że brak jest legitymacji procesowej, że doszło do przedawnienia bądź upływu terminu zawitego albo też, że powództwo jest przedwczesne. Ponadto sąd pierwszej instancji nie rozpoznaje istoty sprawy, gdy pomija merytoryczne zarzuty pozwanej mogące

doprowadzić do unicestwienia roszczenia, np. zarzut potrącenia, zarzut nieważności umowy. Uogólniając można stwierdzić, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy sąd zaniechał zbadania materialnej podstawy (istoty) żądania albo merytorycznych zarzutów strony, stwierdził brak legitymacji procesowej którejś ze stron (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013, nr 3 poz. 41; z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, niepubl.).

Z kolei w doktrynie panuje zapatrywanie, że konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego, o jakim mowa w art. 386 § 4 k.p.c. w kontekście uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania jako przesłanka samodzielna niezmiernie rzadko występuje w praktyce. Zawiera się ona albo w ramach nieważności postępowania (gdy zniesieniu podlega postępowanie przed sądem pierwszej instancji) albo też w ramach nierozpoznania istoty sprawy. W pozostałych przypadkach nie zachodzi potrzeba powtórzenia postępowania dowodowego w całości.

Zarówno w piśmiennictwie, jak i judykaturze za utrwalony należy uznać pogląd, że nie w każdej sytuacji nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji bądź konieczności powtórzenia postępowania dowodowego w całości uzasadnione jest uchylene wyroku sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania. Przy podjęciu takiej decyzji procesowej sąd drugiej instancji powinien jednak kierować się obowiązkiem zapewnienia stronie dwuinstancyjnego postępowania. Jeśli rozpoznanie istoty sprawy wiąże się z koniecznością prowadzenia postępowania w znacznej części tak, że można uznać, że rzeczywiste rozpoznanie sprawy ograniczyło się do jednej instancji - wyrok sądu pierwszej instancji powinien być uchylony, a sprawa przekazana temu sądowi do ponownego rozpoznania. W tym kontekście należy zaznaczyć, że w postanowieniu z dnia 17 kwietnia 2013 r., V CZ 129/12, LEX nr 1341730, Sąd Najwyższy trafnie przyjął, że wymóg przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości odnosić trzeba każdorazowo do dowodów istotnych dla wyjaśnienia podstaw powództwa i zarzutów pozwanego. Nie można uznać oparcia przez sąd pierwszej instancji orzeczenia na twierdzeniach strony, czy też obu stron i faktach bezspornych za częściowe przeprowadzenie postępowania dowodowego, które będzie stanowić przeszkodę w uchyleniu tego orzeczenia, w sytuacji konieczności przeprowadzenia dowodów mających zasadnicze znaczenie dla rozpoznania istoty sprawy.

Zgodnie z art. 478 k.p.c. w sprawach o naruszenie posiadania sąd bada jaki był ostatni stan posiadania oraz czy posiadanie zostało przez pozwanego naruszone.

W niniejszej sprawie Sąd I instancji uznał, że dla ustalenia ostatniego stanu posiadania nieruchomości i faktu jego naruszenia wystarczające są zgodne oświadczenia stron złożone na rozprawie w dniu 19 marca 2019 r., z których wynika, że podczas wyjazdu powoda pozwana wymieniła zamki w drzwiach mieszkania. Sąd Rejonowy nie wziął pod uwagę innych okoliczności, zgłaszanych zarówno przez pozwaną, jak i przez powoda, uznając, iż są to okoliczności nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Sąd Okręgowy podziela powołane przez skarżącą stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 6 maja 1974 r., sygn. akt III CRN 79/74 (LEX nr 7486), zgodnie z którym posesoryjny charakter sporu nie zwalnia sądu od obowiązku oceny roszczeń powódki z punktu widzenia ich zgodności z zasadami współżycia społecznego z tym, że powództwo o naruszenie posiadania powinno ulec oddaleniu tylko w razie rażącej kolizji roszczenia z tymi zasadami. Podobnie wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28 lipca 1970 r., sygn. akt III CRN 172/70 (LEX nr 6765), w którego uzasadnieniu wskazał, iż w sprawie o naruszenie posiadania ocena, że roszczenie o przywrócenie stanu poprzedniego pozostaje w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego może znajdować usprawiedliwienie w okolicznościach wyjątkowych. Zdaniem Sądu Okręgowego nie można wykluczyć, że na gruncie niniejszej sprawy występują takie wyjątkowe i nadzwyczajne okoliczności. Z dołączonego do akt sprawy postanowienia z dnia 19 października 2018r. o umorzeniu postępowania karnego wynika, iż powód wprawdzie nie dopuścił się wobec pozwanej przestępstwa w postaci znęcania się, jednakże należy mieć na uwadze, iż organ prowadzący postępowanie przygotowawcze podniósł, iż zachowania powoda mogą wyczerpywać jednostkowo znamiona przestępstw znieważania bądź naruszania nietykalności fizycznej skarżącej. Sąd I instancji nie poczynił jednak żadnych ustaleń w tym kierunku, mimo iż strona pozwana powołała się na te okoliczności, już w sprzeciwie od wyroku zaocznego, składając stosowne wnioski dowodowe. Ponadto również powód

wnioskował o przeprowadzenie dowodów na okoliczność braku znęcania się fizycznego, czy psychicznego przez niego nad pozwaną.

W rezultacie, zdaniem Sądu Okręgowego, na skutek nieprzeprowadzenia przez Sąd I instancji postępowania dowodowego i niewyjaśnienia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy doszło do nierozpoznania jej istoty w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. Z uwagi na potrzebę zapewnienia stronom dwuinstancyjnego postępowania konieczne było uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Sąd Rejonowy przy ponownym rozpoznaniu sprawy, po uprzednim przeprowadzeniu postępowania dowodowego, powinien dokonać oceny zgodności roszczenia dochodzonego pozwem z zasadami współżycia społecznego.

Uwzględniając powyższe, Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

/Sędzia Włodzimierz Jasiński/ /Sędzia Marek Paczkowski/ /Sędzia Rafał Krawczyk/